

December-January 2025, Volume 13, Issue 5

The Relationship between Insecure Attachment with Interpersonal Relationship Quality and Aggression in Young Adults: The Mediating Role of Empathy

Neda Tabesh Mofrad¹, Fatemeh Ahmadvand^{2*}, Samaneh Maleki³, Somayeh Rouzban⁴

1. Master of Clinical Psychology, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

2. Master of General Psychology, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran.

3. Master of Family Counseling, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

4. Master of Clinical Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Alborz, Iran.

Corresponding Author: Fatemeh Ahmadvand, Master of General Psychology, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran.

E-mail: Fata.ahmadvand73@gmail.com

Received: 2025/09/17

Accepted: 2025/11/16

Abstract

Introduction: Although previous studies have emphasized the role of insecure attachment in relationship quality and aggression, the exact mechanism of this relationship is still not fully understood. In this regard, the present study aimed to investigate the mediating role of empathy in the relationship between insecure attachment, interpersonal relationship quality, and aggression in young adults.

Methods: This study was a descriptive-correlational study using structural equations. The statistical population included all individuals referring to clinics and psychological service centers in Tehran in 2025. From the statistical population, 320 individuals were selected through convenience sampling. The research tools were: Attachment Styles Questionnaire, Quality of Relationships Inventory, Aggression Questionnaire, and Emotional Empathy Scale. Pearson correlation, structural equation modeling, and SPSS version 23 and AMOS version 23 software were used to analyze the data.

Results: The findings indicated that the desired model fit. The results indicated that the indirect effect of ambivalent insecure attachment ($p < 0.05$, $b = -0.52$) and avoidant ($p < 0.05$, $b = -0.41$) on the quality of interpersonal relationships through the mediating role of empathy was significant. Also, the indirect effect of ambivalent insecure attachment ($p < 0.05$, $b = -0.39$) and avoidant ($p < 0.05$, $b = -0.42$) on aggression through the mediating role of empathy was significant.

Conclusion: Insecure attachment affects the quality of interpersonal relationships and aggression, and empathy plays a mediating role in this relationship. Psychological interventions focusing on empathy can help improve interpersonal relationships and reduce aggression in individuals.

Keywords: Insecure Attachment, Interpersonal relationships, Aggression, Empathy.

ارتباط دلبستگی ناایمن با کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری در بزرگسالان جوان:

نقش میانجی همدلی

ندا تابش مفرد^۱، فاطمه احمدوند^{۲*}، سمانه ملکی^۳، سمیه روزبان^۴

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

۲. کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

۳. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۴. کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، البرز، ایران.

نویسنده مسئول: فاطمه احمدوند، کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

ایمیل: Fata.ahmadvand73@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۸/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۶/۲۶

چکیده

مقدمه: اگر چه مطالعات پیشین به نقش دلبستگی ناایمن در کیفیت روابط و پرخاشگری تاکید کرده اند، اما مکانیسم دقیق این ارتباط همچنان به طور کامل مشخص نیست. در این راستا، هدف مطالعه حاضر بررسی نقش میانجی همدلی در رابطه دلبستگی ناایمن با کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری در بزرگسالان جوان بود.

روش کار: پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل کلیه افراد مراجعه کننده به کلینیک ها و مراکز خدمات روان شناختی شهر تهران در سال ۱۴۰۴ بودند. از میان جامعه آماری، ۳۲۰ نفر به شیوه نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش عبارت بودند از: پرسشنامه سبک های دلبستگی، سیاهه کیفیت روابط، پرسشنامه پرخاشگری و مقیاس همدلی عاطفی. برای تحلیل داده ها از همبستگی پیرسون، مدل یابی معادلات ساختاری و از نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۳ استفاده شد.

یافته ها: یافته ها حاکی از برآزش مدل مورد نظر بود. نتایج به دست آمده حاکی از تاثیر غیر مستقیم دلبستگی ناایمن دوسوگرا ($b = -0.52, p < 0.05$) و اجتنابی ($b = -0.41, p < 0.05$) بر کیفیت روابط بین فردی از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار بود. همچنین اثر غیر مستقیم دلبستگی ناایمن دوسوگرا ($b = -0.39, p < 0.05$) و اجتنابی ($b = -0.42, p < 0.05$) بر پرخاشگری از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار بود.

نتیجه گیری: دلبستگی ناایمن بر کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری اثرگذار است و همدلی نقش میانجی این ارتباط را ایفا می کند. مداخلات روان شناختی با تمرکز بر همدلی می توانند به بهبود روابط بین فردی و کاهش پرخاشگری افراد کمک کند.

کلیدواژه ها: دلبستگی ناایمن، روابط بین فردی، پرخاشگری، همدلی.

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و بخش بزرگی از لذت و یا ناامیدی انسان در زندگی بستگی به رابطه او با دیگران دارد. روابط با کیفیت بالا، روابطی است که از حمایت اجتماعی قوی تشکیل شده باشد، متشکل از اعتماد و روابط بین فردی رضایت بخش است که به رفاه دیگران اهمیت داده و قادر به همدلی، محبت و درک رابطه تعاملی است (۱). ارتباط بین فردی اساس و شالوده هویت و کمال انسان است و مبنای پیوند اولیه وی با دیگران را تشکیل می دهد. ارتباط موثر موجب شکوفایی افراد و بهبود کیفیت روابط می شود؛ درحالی که ارتباطات غیر موثر جلوی شکوفایی انسان را می گیرد و برای روابط مضر است (۲). روابط بین فردی (Interpersonal relationships) به طور قابل توجهی بر سطح سلامت روان افراد تأثیر می گذارد. روابط بین فردی ضعیف نقش مهمی در ایجاد احساسات منفی مانند افسردگی، اضطراب و پرخاشگری دارند (۳). علاوه بر کیفیت روابط بین فردی، رفتارهای پرخاشگرانه یکی دیگر از مشکلات مهم از جوامع امروزی است که می تواند سلامت جامعه را به خطر بیندازد. پرخاشگری (Aggression) مفهوم پیچیده ای است که از یک سو تحت تأثیر عوامل موقعیتی و روانشناختی و از سوی دیگر تحت تأثیر عوامل ژنتیکی است (۴). عمل پرخاشگری رفتار آگاهانه ای است که هدفش اعمال درد و رنج جسمانی و روانی است (۵). بنابراین کیفیت روابط بین فردی ضعیف و پرخاشگری همراه با مشکلات مثل مصرف مواد، افسردگی و اضطراب، به عنوان معضلات شایع جامعه امروزه مطرح هستند (۶، ۷، ۸). این همبستگی نشان می دهد که آسیب های روانی و رفتاری، هم فرد و هم شبکه های اجتماعی را تحت تأثیر قرار می دهد. لذا شناخت عوامل موثر بر کیفیت روابط بین فردی و مشکلات پرخاشگری پیش شرط اساسی برای مداخله موثر است. این شناخت نقشه راهی روشن برای شناسایی و اصلاح عوامل زمینه ساز را فراهم می آورد.

شواهد پژوهشی نشان می دهد دلبستگی (Attachment) بر کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری تأثیرگذار است (۹). بولبی (۱۹۶۹) دلبستگی را به عنوان یک پیوند روانی پایدار بین دو نفر تعریف می کند. در واقع طبق نظریه دلبستگی بالبی (۱۰)، این یک پیوند عاطفی است که در اوایل کودکی بر اساس نحوه پاسخگویی مراقب اصلی (والدین) به نیازهای نوزاد ایجاد می شود. بر اساس این نظریه، بسیاری از اشکال ناراحتی های روانی و اختلالات در زمینه های شخصی و اجتماعی نتیجه محرومیت کودک از مراقبت

مادرانه یا بی ثباتی رابطه کودک با سبک دلبستگی است (۱۱). تحقیقات همبستگی قوی بین دلبستگی ایمن و روابط بین فردی مثبت را نشان داده است. می توان نتیجه گرفت که بدون دلبستگی ایمن، ممکن است چالش هایی در روابط بین فردی وجود داشته باشد (۱۲). برای ایجاد روابط سالم در زندگی شخصی، دلبستگی ایمن یک پیش نیاز ضروری در سطح پایه است (۱۳). از دیدگاه عصب شناسی، آزادسازی انتقال دهنده های عصبی از طریق دلبستگی و رفتار اجتماعی تحریک می شود (۱۴). از سوی دیگر، افراد دارای دلبستگی نایمن معمولاً بزرگسالانی با دغدغه (مضطرب-دوسوگرا) هستند که اضطراب بالا، اجتناب کم، تمایل اغراق آمیز به نزدیکی و وابستگی و نگرانی شدید در مورد طرد شدن را نشان می دهند (۱۴). همچنین مجموعه ای رو به رشد از تحقیقات، رابطه بین دلبستگی و نحوه ایبراز خشم را تأیید می کند (۱۵). در مقایسه با ایبراز خشم کنترل شده ای سالم، موارد دلبستگی نایمن با خصومت بالا و پرخاشگری کلی (۱۶)، که رایج ترین و بالقوه مخرب ترین جلوه های خشم هستند، مرتبط بودند. درواقع می توان گفت که نظریه دلبستگی هنگام مطالعه رفتارهای بین فردی و تفاوت های فردی در فرآیندهای تنظیم هیجان در بزرگسالی، بسیار حیاتی می شود. به طور خاص، بولبی معتقد بود که مدل های کاری درونی روابط از دلبستگی اولیه به مراقبان پدیدار می شوند و نقش مهمی در تجربه خشم دارند. او به طور خاص تأکید کرد که وضعیت رابطه والد-فرزند تأثیر قابل توجهی بر رشد عاطفی فرد دارد. اگر رابطه به خوبی پیش برود، احساس امنیت ایجاد می شود و خشم به طور سالم ایبراز می شود. اگر این ارتباط دائماً به چالش کشیده شود، واکنش های عاطفی منحرف، مانند خشم بیش از حد یا غیرمنطقی، پدیدار می شوند (۱۷). به طور کلی بولبی پیشنهاد نمود که خشم ناکارآمد در مرکز دلبستگی نایمن قرار دارد، که نشان می دهد کسانی که دلبستگی نایمن دارند، بین میل اساسی خود به نزدیکی و انتظارآشنان از پاسخگویی دیگران، بی قراری را تجربه می کنند (۱۸). همانطور که رفتارهای آنها با این نیاز ذاتی رقابت می کند، احساسات و رفتارهای خشم آلود برجسته می شوند و در نتیجه منجر به ایبراز نامناسب خشم می شوند. در واقع، اکثر مطالعات اخیر، ارتباط بین سبک دلبستگی نایمن و الگوهای ایبراز خشم را تأیید می کنند و از این رو از ایده های بولبی پشتیبانی می کنند (۱۵). درمجموع اگر چه در مطالعات مختلف به بررسی ارتباط میان دلبستگی با کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری پرداخته اند، اما درک مکانیزم های

روابط بین فردی و پرخاشگری را اثبات کرده‌اند، اما درک سازوکارهای میانجی این ارتباط، برای تبیین دقیق تر و مداخله موثر ضروری است و به علاوه با توجه به اهمیت ارتباط بین فردی و مسئله پرخاشگری در جامعه امروزی، تحقیقات بیشتری در این زمینه مورد نیاز است. همچنین، هیچ تحقیقی در جمعیت بزرگسالان ایرانی یافت نشده است که نقش واسطه‌ای احتمالی همدلی را در رابطه بین دلبستگی و مشکلات پرخاشگری و روابط بین فردی را بررسی کند؛ از این رو مطالعه حاضر با هدف تعیین ارتباط دلبستگی ناایمن بر کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری با نقش میانجی همدلی انجام شد.

روش کار

پژوهش حاضر همبستگی مبتنی بر معادلات ساختاری است. جامعه آماری شامل کلیه افراد مراجعه کننده به کلینیک ها و مراکز خدمات روان شناختی شهر تهران در سال ۱۴۰۴ بودند. طبق نظر کلاین (Kline) حداقل حجم نمونه لازم برای روش معادلات ساختاری ۲۰۰ نفر می باشد (۲۹). در این مطالعه نیز جهت کاهش خطا و افزایش تعمیم پذیری نتایج، ۳۲۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش عبارت بودند از: رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش، آگاهی از اهداف پژوهش و عدم مصرف مواد مخدر و داروهای روان-گردان بود. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز عبارت بودند از: بیماری جسمی و روانی تاثیرگذار بر نتایج پژوهش، تکمیل ناقص پرسشنامه های پژوهش و عدم تمایل برای ادامه پژوهش بود. برای اجرای ملاحظات اخلاقی در این پژوهش، کدهای اخلاقی مطرح‌شده توسط انجمن روان‌پزشکی آمریکا از جمله اصل محرمانگی و رازداری، رضایت کتبی شرکت در پژوهش مورد توجه قرار گرفت. در این مطالعه پس از هماهنگی ها و اخذ مجوزهای لازم اقدام به اجرای مطالعه شد. اجرای ابزارها در یک اتاق ساکت و به دور از محرکات دیداری- شنیداری و به صورت انفرادی برای هر آزمودنی توسط پژوهشگران انجام شد. روش تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص های توصیفی، ضریب همبستگی و مدل سازی معادلات ساختاری بود. داده های حاصل از پرسشنامه های مدنظر به وسیله برنامه آماری AMOS و SPSS نسخه بیست و سه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه های زیر استفاده شد.

۱- پرسشنامه سبک های دلبستگی (Attachment Styles Questionnaire): پرسشنامه سبک های دلبستگی بزرگسال،

میانجی این ارتباط، برای تبیین دقیق تر و مداخله موثر، نقش اساسی دارد.

مطالعات اخیر شروع به بررسی همدلی (Empathy) به عنوان یکی از مکانیسم‌های بالقوه‌ای کرده‌اند که ممکن است به توضیح چگونگی ارتباط روابط دلبستگی با مشکلات بین فردی، عاطفی و رفتاری کمک کند (۱۹). تعریف همدلی طی دهه‌ها مورد بحث بوده است. برخی از نویسندگان (۲۰) یک رویکرد چندبعدی را پیشنهاد کرده‌اند، در حالی که برخی دیگر این سازه را به همدلی شناختی (توانایی درک احساسات شخص دیگر) و همدلی عاطفی یا احساسی (تجربه احساسات، ناشی از یک رویداد یا تجربه عاطفی از کسی) تفکیک کرده‌اند (۲۱). بنابراین، همدلی را می‌توان به عنوان یک پاسخ عاطفی یک فرد براساس درک و فهم خود، در مورد تجربه مشاهده شده دیگری تعریف کرد (۲۲). در مورد ارتباط بین دلبستگی و توسعه ظرفیت‌های همدلی، مطالعات تجربی شواهدی ارائه می‌دهند که نشان می‌دهد پاسخ‌های همدلی به خود و دیگران مبتنی بر مدل‌های کاری درونی مثبت (Internal working models) است (۲۳). افرادی که دلبستگی ایمن دارند، یعنی دارای مدل‌های کاری درونی مثبت در مورد خود و محیطشان هستند، دیگران را با احترام و پذیرش بیشتری درک می‌کنند، به آنها اعتماد دارند و به جای نگرش‌های خصمانه، نیت مثبتی را به رفتارهای دیگران نسبت می‌دهند و همچنین خود را قادر به مراقبت از دیگران می‌دانند. بنابراین، مدل‌های کاری درونی که در پایه عملکرد اجتماعی ما قرار دارند، می‌توانند یکی از مکانیسم‌هایی باشند که تعامل بین دلبستگی و همدلی را توضیح می‌دهند (۶). همچنین مطالعات نشان می‌دهد که، همدلی کم در پرخاشگری و رفتارهای ضد اجتماعی و همچنین مشکلات عاطفی بروز می‌کند (۲۴، ۲۵). برعکس، همدلی بیشتر با شایستگی اجتماعی و رفتار اجتماعی مثبت در طول عمر مرتبط است، افراد همدل‌تر احتمال بیشتری دارد که منابع را به اشتراک بگذارند، به نیازمندان کمک کنند و از دیگران در پریشانی مراقبت کنند (۲۶). بنابراین، افرادی که سطوح بهینه همدلی را در خود پرورش می‌دهند، احتمال بیشتری دارد که رفتارهای نوع‌دوستانه و اجتماعی مثبت نشان دهند که به نوبه خود با عملکرد اجتماعی-عاطفی سالم مرتبط است (۲۷). همچنین نتایج مطالعات نشان داد که دلبستگی به والدین و همسالان به طور غیرمستقیم از طریق ارتباط آن با همدلی با رفتار پرخاشگرانه مرتبط بود (۲۸).

اگرچه تحقیقات قبلی پیوندهای کلی بین دلبستگی با

با استفاده از مواد آزمون دلبستگی هازان و شیور (Hazan & Shaver) در سال ۱۹۸۷ (۳۰) ساخته و در مورد نمونه های دانشجویی، دانش آموزی و جمعیت ایرانی هنجاریابی شده است (۳۱). یک آزمون ۱۵ گویه ای است و سه زیر خرده مقیاس شامل سبک دلبستگی ایمن؛ سبک دلبستگی ناایمن دوسوگرایی اضطرابی؛ سبک دلبستگی ناایمن اجتنابی را اندازه گیری می کند. سوالات پرسشنامه توسط علامت گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه ای از نوع لیکرت شامل هرگز نمره ۰، به ندرت نمره ۱، بعضی اوقات نمره ۲، اغلب اوقات نمره ۳ و تقریباً همیشه نمره ۴ نمره گذاری می شود. حداقل و حداکثر نمره برای سبک دلبستگی ایمن ۱ تا ۴۰، برای سبک اجتنابی ۱ تا ۳۰ و برای سبک دوسوگرا ۱ تا ۳۵ است. هر چه در عبارات مربوط به هر سبک نمره بالاتری کسب شود به همان میزان شخص از آن سبک دلبستگی برخوردار است. هازان و شیور (۳۰) پایایی بازآزمایی کل این پرسشنامه را ۰/۸۱ و کولینز و رید (۳۲) نیز پایایی را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آوردند. روایی مقیاس دلبستگی کولینز و رید به استخراج سه عامل عمده منجر شد که توسط پژوهشگران به عنوان ظرفیت پیوستن به روابط صمیمی و نزدیک تفسیر می شود. دیواندری (۳۳) با مطالعه ای که بر روی ۵۱۳ تن از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر انجام داد روایی همگرایی پرسشنامه سبک های دلبستگی با روش محاسبه میانگین واریانس استخراج شده را ۰/۷۰ و پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ نمونه فوق را ۰/۹۴ گزارش کرد. در مطالعه حاضر از این پرسشنامه جهت سنجش دلبستگی ناایمن استفاده می شود.

۲-سیاه کیفیت روابط (Quality Of Relationships Inventory): پیرس و همکاران (Pierce) (۳۴) سیاه کیفیت روابط را با هدف ارزیابی کیفیت روابط فرد با سایرین ساختند. این سیاه از ۲۹ ماده تشکیل شده است که حسینی قدمگاهی (۳۵) با ترجمه و تنظیم مجدد و تغییراتی در شکل و محتوای فرم ترجمه شده قبلی اعتبار سیاه از طریق بازآزمایی ضریب ۰/۸۳ را برای کل سیاه به دست آورد که در ویرایش دوم ۴ ماده آن را حذف شد و در نهایت، ۲۵ ماده باقی ماند که دارای سه خرده مقیاس حمایت اجتماعی ادراک شده، تعارض بین فردی و روابط عمیقند. شیوه نمره گذاری آن در طیف لیکرت ۴ درجه ای به صورت هیچ (۱)، کم (۲)، متوسط (۳) و زیاد (۴) است. دامنه نمرات بین ۲۵ تا ۱۰۰ است. نمرات بالاتر نشان دهنده روابط بین فردی مطلوب تر است. پایایی این سیاه از طریق بازآزمایی،

ضریب ۰/۸۳ برای کل سیاه به دست آمد و پایایی آزمون را با روش آلفای کرونباخ در سه خرده مقیاس به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۸۸، ۰/۸۶ گزارش کرده اند (۳۴). روایی همگرا این سیاه با آزمون دلبستگی به همپایان و والدین ۰/۶۱ به دست آمده است. در ایران پایایی بازآزمایی این سیاه برای خرده مقیاس ها بالای ۰/۷۰ بدست آمده است و روایی این سیاه نیز با استفاده از روایی محتوایی (۰/۸۱) نشان دهنده روایی مناسب بود (۳۵).

پرسشنامه پرخاشگری (Aggression questionnaire): نسخه جدید پرسشنامه پرخاشگری که نسخه قبلی آن تحت عنوان پرسشنامه خصومت بود، توسط باش و پری (Buss & Perry) (۳۶) مورد بازنگری قرار گرفت. این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که شامل ۲۹ عبارت و ۴ خرده مقیاس است که عبارت است از پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم خصومت. آزمودنی ها به هر یک از عبارات در یک طیف ۵ درجه ای از: کاملاً شبیه من است (۵)، تا حدودی شبیه من است (۴)، نه شبیه من است نه شبیه من نیست (۳)، تا حدودی شبیه من نیست (۲) تا به شدت شبیه من نیست (۱). دو عبارت ۹ و ۱۶ به صورت معکوس نمره گذاری می شوند. نمره کل برای پرخاشگری با مجموع تمرات زیر مقیاس ها به دست می آید. حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه ۲۹ و ۱۴۵ است. پرسشنامه پرخاشگری دارای پایایی و روایی قابل قبولی است. پایایی روایی سازه و روایی همگرایی پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت و پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۲ به دست آمد و روایی این پرسشنامه از طریق مقایسه با مقیاس سیاه خشم حالت ارزیابی شد که نتایج از روایی همگرایی بالای ۰/۸۴ حکایت داشت (۳۶). همچنین نتایج ضریب بازآزمایی به فاصله سه هفته ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین چهار زیرمقیاس (با فاصله ۹ هفته) ۰/۸۰ تا ۰/۷۲ و همبستگی بین چهار زیرمقیاس ۰/۳۸ تا ۰/۴۹ به دست آمده است (۳۷). جهت سنجش همسانی درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج نشانگر همسانی درونی زیر مقیاس پرخاشگری بدنی ۰/۸۲، پرخاشگری کلامی ۰/۸۱، خشم ۰/۸۳ و خصومت ۰/۸۰ بود (۳۷).

۳-مقیاس همدلی عاطفی (Emotional Empathy Scale): این ابزار که مهرابیان و اپستین (۳۸) آن را طراحی نمودند یک مقیاس ۳۳ گویه ای است که پاسخ عاطفی فرد به واکنش های عاطفی دیگران را در طیف ۹ درجه ای لیکرت می سنجد. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در مقیاس همدلی به ترتیب ۳۳ و ۲۹۷ است. این مقیاس شامل خرده

ندا تابش مفرد و همکاران

عواطف مثبت همبستگی مثبت و با درماندگی روانشناختی و عواطف منفی همبستگی منفی دارد. این نتایج روایی همگرا و افتراقی مقیاس همدلی عاطفی را تایید می نماید (۳۹).

یافته ها

تعداد افراد شرکت کننده ۳۲۰ نفر بودند. ۱۳۳ نفر (۴۱/۶ درصد) دیپلم، ۵۵ نفر (۱۷/۲ درصد) فوق دیپلم، ۶۶ نفر (۲۰/۶ درصد) لیسانس و ۶۶ نفر (۲۰/۶ درصد) فوق لیسانس و بالاتر بودند. ۱۸۸ نفر (۵۸/۷ درصد) مرد و ۱۳۲ نفر (۴۱/۳ درصد) زن بودند. ۱۷۶ نفر (۵۸/۱ درصد) مجرد و ۱۳۴ نفر (۴۱/۹ درصد) متاهل بودند. میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۲۷/۱۱ و ۶/۹۸ بود.

مقیاس های مقیاس همدلی واکنشی، همدلی بیانی، همدلی مشارکتی، اثرپذیری عاطفی، ثبات عاطفی، همدلی نسبت به دیگران و کنترل می باشد. ویژگی های روانسنجی این مقیاس، در نمونه متشکل از ۹۲۴ نفر بررسی شد و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد که نشانه همسانی درونی خوب آن است. به منظور بررسی روایی سازه این مقیاس، از تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مولفه های اصلی استفاده شد که توانست ۰/۶۷ از واریانس کل را تبیین کند. روایی همگرا و افتراقی آن از طریق اجرایی هم زمان سیاهه سلامت روانی و فهرست عواطف مثبت و منفی محاسبه شد. نتایج ضرایب همبستگی پیرسون نشان داد که نمره آزمودنی ها در مقیاس همدلی عاطفی با بهزیستی روان شناختی و

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی
حمایت اجتماعی	۱۲/۵۷	۴/۱۲	۱/۲۱	۱/۷۲
تعارض بین فردی	۲۱/۹۲	۸/۱۳	-۰/۱۲	-۱/۶۲
عمق روابط	۱۴/۶۹	۵/۴۴	-۰/۲۶	-۱/۵۹
نمره کل کیفیت روابط بین فردی	۴۹/۱۸	۱۵/۹۵	-۰/۰۶	-۱/۱۳
دلبستگی نایمن دوسوگرا	۶/۶۰	۴/۱۳	۱/۱۵	-۰/۲۵
دلبستگی نایمن اجتنابی	۷/۵	۴/۹۹	۱/۰۳	-۰/۳۹
پرخاشگری کلامی	۱۲/۴۶	۶/۱۵	۰/۲۵	-۱/۷۳
پرخاشگری فیزیکی	۱۶/۶۸	۷/۹۳	۱/۰۱	-۰/۳۲
خشم	۱۷/۹۷	۱۰/۴۵	۰/۵۱	-۱/۶۰
خصوصیت	۱۶/۲۵	۷/۶۵	۰/۵۰	-۱/۴۸
نمره کل پرخاشگری	۶۳/۳۶	۲۹/۶۳	۰/۳۸	-۱/۵۸
همدلی واکنشی	۱۳/۰۴	۳/۷۷	-۰/۴۶	۰/۰۵
همدلی بیانی	۱۵/۶۸	۵/۱۱	-۱/۰۶	-۰/۱۹
همدلی مشارکتی	۱۶/۷۸	۵/۰۷	-۱/۳۲	۰/۱۳
اثرپذیری عاطفی	۱۷/۳۳	۵/۱۵	-۱/۲۸	۰/۱۷
ثبات عاطفی	۸/۹۹	۲/۴۰	-۰/۵۸	-۰/۱۵
همدلی نسبت به دیگران	۹/۳۳	۲/۳۷	-۱/۳۱	۰/۶۴
کنترل	۴/۷۱	۲/۰۷	-۰/۱۷	-۱/۴۲
نمره کل همدلی	۸۵/۸۷	۲۲/۸۲	-۱/۴۵	۰/۴۵
نرمال بودن چندمتغیره (Multivariate)	ضریب مردیا: ۲/۵۳	نسبت بحرانی: ۲/۱۴		

بازه -۲ تا +۲ باشد که نشان دهنده نرمال بودن تک متغیره توزیع نمرات باشد. برای بررسی استقلال خطاها از آزمون دوربین واتسون استفاده شد که نتایج نشان داد که آماره های دوربین واتسون بین ۱/۵ الی ۲/۵ است که نشان دهنده ی استقلال خطاها است. برای بررسی همخطی چندگانه از ضریب تحمل و تورم واریانس استفاده

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار و نرمال بودن متغیرهای پژوهش را نشان می دهد. تعداد آزمودنی ها ۳۲۰ نفر بودند. همچنین برای انجام معادلات ساختاری به شیوه پارامتریک، پیش فرض نرمال بودن داده ها و متغیرها لازم است. برای سنجش نرمال بودن تک متغیره داده ها از مقادیر «چولگی» و «کشیدگی» استفاده می شود که مقادیر آن باید در

نرمال بودن چندمتغیره توزیع نمرات است، که نتایج در جدول ۱- آمده است که بر اساس نتایج مقدار چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در بازه (۲- تا ۲) قرار دارد. بنابراین، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است. مقدار ضریب مردیا و نسبت بحرانی باید کمتر از ۵ باشد که در این پژوهش «ضریب مردیا» $2/53$ و مقدار نسبت بحرانی $2/14$ به دست آمد که نشان دهنده برقراری فرض نرمال بودن چندمتغیره توزیع نمرات در این پژوهش است. در جدول ۲ ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش آمده است.

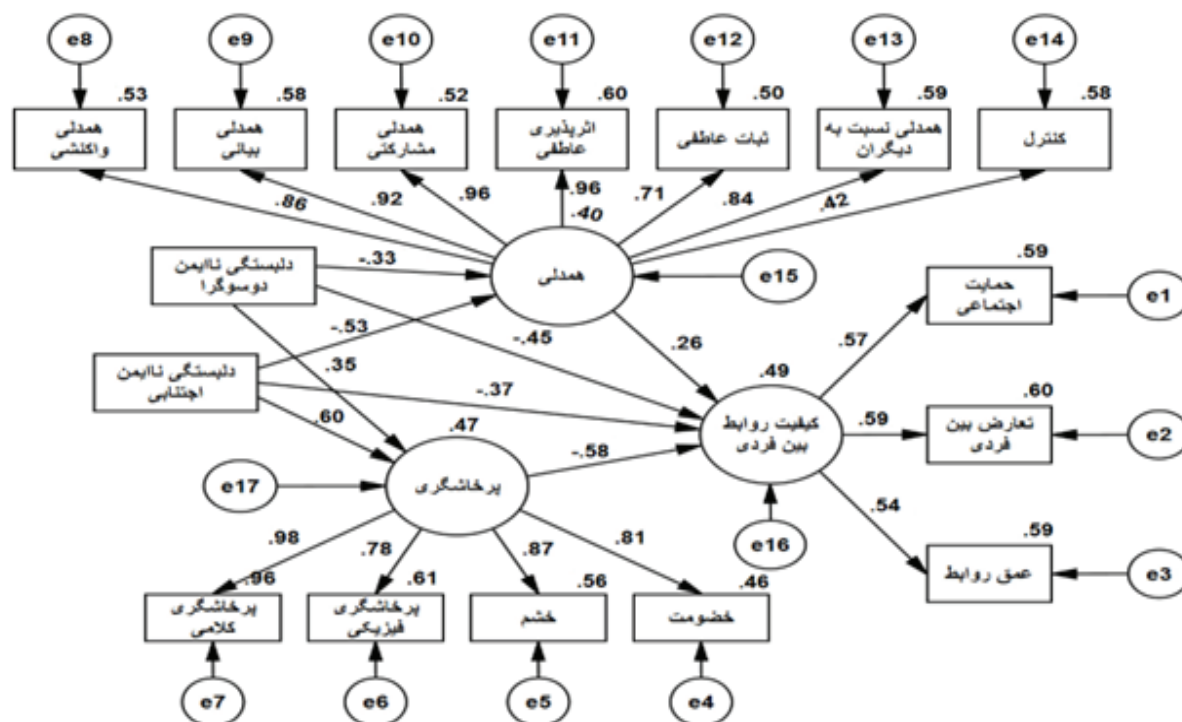
جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵
۱- کیفیت روابط بین فردی	۱				
۲- دلبستگی نایمن دوسوگرا	$-.036^{**}$	۱			
۳- دلبستگی نایمن اجتنابی	$-.059^{**}$	$.039^{**}$	۱		
۴- پرخاشگری	$-.052^{**}$	$.049^{**}$	$.046^{**}$	۱	
۵- همدلی	$.042^{**}$	$-.052^{**}$	$-.056^{**}$	$-.047^{**}$	۱

** معنادار در سطح $0/01$

میانجی از روش مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شد که نتایج آن در قالب شکل ۱ و جداول اثرات مستقیم و غیر مستقیم ارائه می شود.

همان طور که در جدول ۲ نشان داده شد، همبستگی بین متغیرها معنادار است از این رو، امکان بررسی مدل پژوهش فراهم گردید. در ادامه برای بررسی اثرهای مستقیم و

شکل ۱. مدل نهایی پژوهش

شکل ۱. مدل نهایی پژوهش را نشان می دهد در ادامه
شاخص های برازش مدل پژوهش در جدول ۳ نشان داده

جدول ۳. شاخص های برازندگی مدل پژوهش

نوع شاخص	شاخص ها	مقدار به دست آمده	مقدار قابل قبول
شاخص های مطلق	CMIN	۱۸۰/۷۶	-
	درجه آزادی (DF)	۹۸	-
	سطح معناداری (P)	۰/۰۰۱	بیشتر از ۰/۰۵
	نسبت کای اسکور به درجه آزادی χ^2/df یا CMIN/df	۱/۸۴	کمتر از ۳
	خطای ریشه ی مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۵	کمتر از ۰/۰۸
شاخص های نسبی	شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	کمتر از ۰/۰۵
	شاخص برازش مقایسه ای (CFI)	۰/۹۱	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۹۳	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۵	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۷	بیشتر از ۰/۹۰

جدول ۳ مشاهده می شود مقدار شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE) ۰/۰۰۱ و شاخص RMSEA برابر ۰/۰۵ می باشد که بر اساس مدل کلاین نشان دهنده برازش مدل است. در ادامه نتایج جدول ۴ و ۵ اثرات مستقیم و میانجی متغیرهای پژوهش را نشان می دهد و براساس آن می توان به تایید یا رد اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش پرداخت.

جهت آزمودن مدل مورد نظر در پژوهش حاضر، روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) اعمال گردیده است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص های آمده شده در جدول ۳ استفاده شده است. همچنین اگر شاخص های برازش هنجار شده (NFI)، شاخص برازش هنجار نشده (NNFI)، برازش مقایسه ای (CFI)، برازندگی افزایشی (IFI)، نیکویی برازش (GFI) بزرگتر از ۰/۹۰ است بر برازش مناسب و مطلوب مدل دلالت دارند. همانگونه که براساس

جدول ۴. شاخص های استاندارد و غیراستاندارد مدل پژوهش

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	خطای استاندارد	t	P
دلبستگی دوسوگرا	کیفیت روابط بین فردی	-۰/۴۵	-۰/۴۲	۰/۰۶	-۹/۵۲	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی	کیفیت روابط بین فردی	-۰/۳۷	-۰/۲۷	۰/۰۴	-۶/۳۵	۰/۰۰۱
دلبستگی دوسوگرا	پرخاشگری	۰/۳۵	۰/۲۷	۰/۰۳	۳/۲۵	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی	پرخاشگری	۰/۶۰	۰/۵۹	۰/۰۸	۱۲/۹۷	۰/۰۰۱
همدلی	کیفیت روابط بین فردی	۰/۳۶	۰/۳۴	۰/۰۵	۵/۲۱	۰/۰۰۱
همدلی	پرخاشگری	-۰/۳۴	-۰/۳۲	۰/۰۴	-۴/۲۵	۰/۰۰۱
دلبستگی دوسوگرا	همدلی	-۰/۳۳	-۰/۳۱	۰/۰۳	-۳/۲۷	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی	همدلی	-۰/۵۳	-۰/۵۲	۰/۰۷	-۱۱/۳۵	۰/۰۰۱

منفی و معنادار بود. مسیر مستقیم دلبستگی نایمن دوسوگرا ($\beta = ۰/۳۵$ ، $T = ۳/۲۵$) و دلبستگی نایمن اجتنابی ($T = ۱۲/۹۷$) $\beta = ۰/۶۰$ ، بر پرخاشگری مثبت و معنادار بود. مسیر مستقیم همدلی ($\beta = ۰/۳۶$ ، $T = ۵/۲۱$) بر کیفیت روابط بین فردی مثبت و معنادار بود. مسیر مستقیم همدلی ($T = -۴/۲۵$) $\beta = ۰/۳۴$ ، بر پرخاشگری منفی و معنادار بود. در ادامه جهت

با توجه به جدول ۴ در مواردی که آماره T خارج از بازه ی $(+۱/۹۶ و -۱/۹۶)$ قرار دارد یا سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ است دو متغیر با یکدیگر ارتباط معنادار دارند. با توجه به جدول ۴ می توان مشاهده کرد که مسیر مستقیم دلبستگی نایمن دوسوگرا ($\beta = -۰/۴۵$ ، $T = -۹/۵۲$) و دلبستگی نایمن اجتنابی ($\beta = -۰/۳۷$ ، $T = -۶/۳۵$) بر کیفیت روابط بین فردی

بررسی رابطه غیرمستقیم مدل پژوهش از روش بوت استروپ
استفاده شده است. نتایج روش بوت استروپ برای بررسی

مسیرهای میانجی (غیرمستقیم) در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. بررسی روابط غیرمستقیم متغیرها در مدل پژوهش

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	ضریب غیراستاندارد	حد پایین	حد بالا	معناداری
دلبستگی دوسوگرا	همدلی	کیفیت روابط بین فردی	-۰/۵۲	-۰/۲۱	-۰/۳۵	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی	همدلی	کیفیت روابط بین فردی	-۰/۴۱	-۰/۱۹	-۰/۲۵	۰/۰۰۱
دلبستگی دوسوگرا	همدلی	پرخاشگری	-۰/۳۹	-۰/۱۱	-۰/۲۲	۰/۰۰۱
دلبستگی اجتنابی	همدلی	پرخاشگری	-۰/۴۲	-۰/۲۰	-۰/۲۷	۰/۰۰۱

سبک دلبستگی که در آن دلبستگی نادیده گرفته می‌شود و با اضطراب کم و اجتناب زیاد همراه است، با مشکلاتی مانند خصومت، سردی بین فردی و جدایی عاطفی مرتبط است (۱۴). به طور کلی دلبستگی نایمن، چه شکل اجتنابی و چه اضطرابی، مستقیماً کیفیت روابط بین فردی را کاهش می‌دهد، زیرا بر نحوه تجربه و پاسخ دهی فرد در تعاملات نزدیک تاثیر می‌گذارد. افراد اجتنابی اغلب با محدود کردن ابراز هیجان و فاصله گرفتن از صمیمیت، پیوندهای عاطفی را تضعیف می‌کنند، در حالی که افراد اضطرابی به دلیل نگرانی مداوم از طرد شدن و نیاز شدید به اطمینان، فشار روانی بر روابط وارد می‌کنند. این الگوهای رفتاری و هیجانی، می‌توانند اعتماد، تعامل موثر و رضایت از رابطه را کاهش دهند و به طور مستقیم کیفیت ارتباط را پایین بیاورند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که اثر غیرمستقیم دلبستگی نایمن بر کیفیت روابط بین فردی با میانجی‌گری همدلی معنی دار است. این یافته با پژوهش‌های شوپس (Schoeps) و همکاران (۶)، استرن (Stern) و همکاران (۲۶) و شیور (Shaver) و همکاران (۲۷) هم‌سو است. جهت تبیین یافته‌های حاضر می‌توان به نظریه بالبی تکیه نمود. براساس نظریه بالبی، الگوی دلبستگی نایمن که در نتیجه تجاب اولیه ناکافی با مراقبان شکل می‌گیرند، موجب ایجاد طرحواره‌های درونی منفی (مدل‌های کاری درونی) درباره خود و دیگران می‌شوند این طرحواره‌ها (مدل‌های کاری درونی) بر فرایندهای هیجانی و شناختی اثر گذاشته و توانایی فرد برای همدلی - به معنای درک و پاسخ هیجانی مناسب به حالات دیگران - را محدود می‌کنند (۲۳). از منظر این نظریه، همدلی به عنوان یکی از بنیان‌های اساسی شکل‌گیری روابط سالم، نقش کلیدی در کیفیت روابط دارد. بنابراین کاهش ظرفیت همدلی در افراد دلبستگی نایمن، به بروز مشکلات در برقراری ارتباط

برای تعیین اثر غیرمستقیم از روش بوت استروپ با ۲۰۰۰ بار فرآیند نمونه‌گیری استفاده گردید که با توجه به جدول ۵ می‌توان مشاهده کرد که اثر غیرمستقیم متغیر دلبستگی نایمن دوسوگرا بر کیفیت روابط بین فردی از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار است ($b = -0.52, P < 0.05$). اثر غیرمستقیم متغیر دلبستگی نایمن اجتنابی بر کیفیت روابط بین فردی از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار است ($b = -0.41, P < 0.05$). اثر غیرمستقیم متغیر دلبستگی نایمن دوسوگرا بر پرخاشگری از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار است ($b = -0.39, P < 0.05$). اثر غیرمستقیم متغیر دلبستگی نایمن اجتنابی بر پرخاشگری از طریق نقش میانجی همدلی معنی دار است ($b = -0.42, P < 0.05$).

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه دلبستگی نایمن بر کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری با نقش میانجی همدلی انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که اثر مستقیم دلبستگی نایمن بر کیفیت روابط بین فردی معنی دار است. این یافته با پژوهش‌های اولاوله (Olawale) (۱۲)، ماچین و دانبار (Machin & Dunbar) (۱۴)، بالبی (Bowlby) (۱۸) و رستمی و همکاران (۴۰) هم‌سو است. در تبیین این یافته‌ها می‌توان چنین بیان نمود، افرادی که دلبستگی ایمن دارند، می‌توانند حتی در بزرگسالی روابط مطلوبی با دیگران برقرار کنند؛ زیرا این افراد در کودکی رابطه خوبی با والدین خود داشته‌اند و الگوی درونی مثبتی از والدین خود دارند و از آنجا که در محیطی سرشار از پاسخگویی رشد کرده‌اند، طرحواره‌هایی از اعتماد، رفتار نوع دوستانه و همکاری را در ذهن خود کاشته و آن را بخشی از هویت و شخصیت خود کرده‌اند (۴۰). به عبارت دیگر، یک دلبستگی ایمن به زندگی با روابط بین فردی مثبت، چه در خانه، چه در محل کار و چه در جامعه، کمک می‌کند. اما

هیجان های خود را مدیریت کند یا احساسات دیگران را معتبر بداند. این ضعف باعث می شود در مواجهه با ناکامی یا تعارض، به جای درک متقابل و مذاکره، پاسخ های تکانشی و خصمانه فعال شوند. از سوی دیگر احتمالاً اگر همدلی در افراد با سبک دلبستگی ناایمن افزایش یابد؛ یعنی توانایی درک و سهیم شدن در احساسات دیگران باعث می شود، واکنش های تکانشی و خصمانه مهار شده و پرخاشگری کاهش یابد.

نتیجه گیری

به طور کلی نتایج این مطالعه نشان می دهد که دلبستگی ناایمن به طور مستقیم و غیر مستقیم کیفیت روابط بین فردی و پرخاشگری را تحت تاثیر قرار می دهد. اثر غیرمستقیم عمدتاً از طریق کاهش ظرفیت همدلی عمل می کند، به طوری که ضعف در درک و پاسخ مناسب به احساسات دیگران، زمینه ساز افزایش رفتارهای پرخاشگرانه و کاهش رضایت و صمیمیت در روابط می شود. به علاوه تقویت همدلی می تواند به عنوان عامل بازدارنده، اثرات منفی دلبستگی ناایمن را کاهش دهد و کیفیت روابط بین فردی را بهبود بخشد. این نتایج، اهمیت مداخلات روان شناختی و آموزشی را در ارتقای مهارت های همدلانه را برجسته می کند و مسیرهای پژوهشی آینده را برای بررسی سایر عوامل میانجی و تعدیل کننده در روابط بین فردی باز می کند. یکی از محدودیت های مطالعه حاضر مربوط به نمونه گیری در دسترس است که تعمیم نتایج را محدود می کند. همچنین استفاده از ابزارهای خودگزارشی ممکن است با سوگیری ذهنی یا پاسخ دهی مطلوب همراه باشد. طرح همبستگی مبتنی بر معادلات ساختاری علیت مستقیم را نشان نمی دهد و امکان استنباط قطعی درباره روابط علت و معلولی محدود است. علاوه بر این تمرکز بر یک شهر و فرهنگ خاص و عدم کنترل برخی متغیرهای تعدیل کننده بالقوه مانند حمایت اجتماعی و سبک های مقابله ای از دیگر محدودیت های این پژوهش محسوب می شود.

سیاسکزاری

بدین وسیله از تمامی افرادی که در این مطالعه شرکت نموده اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می شود.

تضاد منافع

بین نویسندگان هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

موثر، مدیریت تعارض و ایجاد صمیمیت منجر می شود (۶). همچنین اگر سطح همدلی در افرادی با دلبستگی ناایمن افزایش یابد- مثلاً از طریق مداخلات آموزشی و درمانی- نقش میانجی همدلی می تواند اثر منفی دلبستگی ناایمن بر کیفیت روابط بین فردی را تضعیف یا خنثی می کند. به بیان نظری، افزایش توانایی درک و پاسخ هیجانی به دیگران، بخشی از پیامدهای منفی دلبستگی ناایمن (بی اعتمادی، فاصله گیری یا اضطراب در ارتباط) را جبران می کند و امکان برقراری تعاملات سازنده تر و صمیمانه تر را فراهم می سازد. بنابراین به طور کلی، افرادی که سطوح بهینه همدلی را در خود پرورش می دهند، احتمال بیشتری دارد که رفتارهای نوع دوستانه و اجتماعی مثبت نشان دهند که به نوبه خود با عملکرد اجتماعی-عاطفی و رابطه بین فردی سالم مرتبط است (۲۷). درواقع توانایی درک شناختی نیازهای دیگران، افراد را به ایجاد رفتارهای دلسوزانه کمک و همراهی تشویق می کند. آنها با سطح همدلی مناسب خود قادرند بدون اینکه در احساسات دیگران غرق شوند، رفتار اجتماعی مطلوب و روابط بین فردی سالم داشته باشند.

همچنین یافته های پژوهش نشان داد که اثر غیرمستقیم دلبستگی ناایمن بر پرخاشگری با میانجی گری همدلی معنی دار است. این یافته با پژوهش های لاکوود و سیرا-کاردوسو (Lockwood & Seara-Cardoso) (۲۴)، ویلادانگوس فرناندز (Villadangos Fernández) و همکاران (۲۵) و لابل (Laible) (۲۸) هم سو است. در تبیین این یافته ها می توان گفت، براساس چارچوب نظری دلبستگی، افرادی که در کودکی پیوندهای عاطفی ناایمن را تجربه کرده اند، اغلب در تشخیص و همدلی با نیازها و احساسات دیگران ضعف دارند. این کمبود همدلانه به معنای کاهش توانایی پیش بینی اثرات هیجانی رفتار خود بر دیگران است و می تواند منجر به کاهش مهار هیجانی و افزایش تمایل به واکنش های خصمانه شود (۲۴). فقدان همدلی، یکی از عوامل روان شناختی کلیدی در تبدیل الگوهای ناایمن دلبستگی به رفتارهای پرخاشگرانه است. از این منظر، همدلی نه تنها یک مهارت اجتماعی بلکه یک سد بازدارنده در برابر بروز پرخاشگری محسوب می شود. وقتی این سد در اثر دلبستگی ناایمن تضعیف می شود، مسیر بروز پرخاشگری هموارتر می گردد (۲۸). به طور کلی همدلی، نیازمند امنیت روانی و تنظیم هیجانی کافی است. وقتی دلبستگی ناایمن این زیرساخت ها را تضعیف می کند، فرد کمتر قادر است

References

1. Skoranski A, Coatsworth JD, Lunkenheimer E. A dynamic systems approach to understanding mindfulness in interpersonal relationships. *Journal of Child and Family Studies*. 2019 Oct; 28(10):2659-72.
2. Kornhaber R, Walsh K, Duff J, Walker K. Enhancing adult therapeutic interpersonal relationships in the acute health care setting: an integrative review. *Journal of multidisciplinary healthcare*. 2016 Oct 14:537-46.
3. Chen X, Huang B, Lin W. The effect of interpersonal relationship and epidemic attention on negative emotion among medical students: The mediating role of social satisfaction. *BMC psychiatry*. 2023 Aug 21;23(1):610.
4. Wang M. Harsh parenting and adolescent aggression: Adolescents' effortful control as the mediator and parental warmth as the moderator. *Child Abuse & Neglect*. 2019 Aug 1;94:104021.
5. Ghaffarzadeh Namazi R, Yaryari F, Hashemi Razini H. Prediction of aggression in adolescents based on the quality of interpersonal relationships and cognitive regulation of emotion strategies. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal (RRJ)*. 2024 May 10;13(3):11-20.
6. Schoeps K, Mónaco E, Cotoí A, Montoya-Castilla I. The impact of peer attachment on prosocial behavior, emotional difficulties and conduct problems in adolescence: The mediating role of empathy. *PloS one*. 2020 Jan 10;15(1):0227627.
7. Esmi Z, paivastegar M, Parhoon H, kazemi rezaei A. Effect of Acceptance and Commitment Therapy (ACT) on Quality of Life, Mental Health and Self-care Behavior in Breast Cancer Patients. *IJPN* 2019; 7 (5) :44-53
8. Gaspar T, Tomé G, Cerqueira A, Guedes FB, Raimundo M, de Matos MG. Mental Health and Interpersonal Relationships Impact in Psychological and Physical Symptoms During Adolescence. *Erebea. Revista de Humanidades y Ciencias Sociales*. 2020 Dec 18;10.
9. Kang J, Park H, Park T, Park J. Path analysis for attachment, internet addiction, and interpersonal competence of college students. In *International Conference on Human Computer Interaction* 2012 Nov 28 (pp. 217-224). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
10. Bowlby J. Attachment and loss: Vol.1 Attachment. 2°. New York: Basic Books; 1982.
11. Parooi M, Katuli MB, Esmacil EK, Rezai SA, Rezai SV. Prediction of Nurses' marital satisfaction based on attachment styles, defensive mechanisms, and quality of life. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2018 May 10;6(2):24-32.
12. Olawale O. The impact of secure attachment on interpersonal relationship: A review. *Int J Indian Psychol*. 2017; 4(4):181- 8.
13. Snyder CR, Lopez SJ. *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press; 2007.
14. Machin AJ, Dunbar RIM. The brain opioid theory of social attachment: A review of the evidence. *Behaviour*. 2011, 148(9/10):985-1025.
15. Maalouf E, Salameh P, Haddad C, Sacre H, Hallit S, Obeid S. Attachment styles and their association with aggression, hostility, and anger in Lebanese adolescents: a national study. *BMC psychology*. 2022 Apr 22; 10(1):104.
16. Simons KJ, Paternite CE, Shore C. Quality of parent/adolescent attachment and aggression in young adolescents. *The Journal of Early Adolescence*. 2001 May; 21(2):182-203.
17. Bowlby J. Attachment and loss: retrospect and prospect. *Am J Orthopsychiatry*. 1982;52(4):664.
18. Bowlby J. A secure base. Parent-child attachment and healthy human development. New York: Basic Books; 1988.
19. Carlo G, McGinley M, Hayes RC, Martinez MM. Empathy as a mediator of the relations between parent and peer attachment and prosocial and physically aggressive behaviors in Mexican American college students. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2012 May; 29(3):337-57.
20. Davis MH. Measuring individual differences in empathy: evidence for a multidimensional approach. *Journal of personality and social psychology*. 1983 Jan;44(1):113.
21. Ze O, Thoma P, Suchan B. Cognitive and affective empathy in younger and older individuals. *Aging & mental health*. 2014 Oct 3;18(7):929-35.
22. Parooi M, Moradi A, Kazemi Rezaie S A, Baštami Katouli M, Sanambari F. Investigating Dimensions of Empathy with Neutral situations in Migrant Adolescents with Post-Traumatic Stress Disorder. *IJPN* 2019; 6 (1) :9-18
23. Laible DJ, Carlo G, Raffaelli M. The differential relations of parent and peer attachment to

- adolescent adjustment. *Journal of Youth and adolescence*. 2000 Feb;29(1):45-59.
24. Mohammadi S, Kazemi Rezaei SA, Gasemi Argene H, Kazemi Rezaie SV, Mousavi SA. The relationship between personality dimensions with attachment styles and identity styles in student with hearing impairment. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2017 Apr 10;4(1):88-98.
25. Villadangos Fernández JM, Errasti Pérez JM, Amigo Vázquez I, Jolliffe D, García Cueto E. Characteristics of empathy in young people measured by the Spanish validation of the Basic Empathy Scale. *Psicothema*, 28 (3). 2016.
26. Stern JA, Cassidy J. Empathy from infancy to adolescence: An attachment perspective on the development of individual differences. *Developmental Review*. 2018 Mar 1;47:1-22.
27. Shaver PR, Mikulincer M, Gross J.T.; Stern JA, Cassidy JA. A lifespan perspective on attachment and care for others: Empathy, altruism, and prosocial behavior. In: Cassidy J, Shaver PR, editors. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (3rd ed). New York, NY: Guilford Press; 2016. p. 878–916.
28. Laible D. Attachment with parents and peers in late adolescence: Links with emotional competence and social behavior. *Personality and individual differences*. 2007 Oct 1;43(5):1185-97.
29. Kline P. *An easy guide to factor analysis*. Routledge; 2014 Feb 25.
30. Hazan C, Shaver P. Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*. 1987 Mar; 52(3):511.
31. Besharat M. *Standardization of adult attachment scale*. Tehran University, 2005.
32. Collins NL, Read S. Cognitive representations of attachment: the structure and function of attachment models. *Attachment processes in adulthood: Advances in personal relationships*. London: Kingsley. 1994.
33. Divandari H. The young schema questionnaire–short form (SQ-SF): investigation psychometric properties and factor structure between students in Islamic Azad University, Kashmar Branch. *Educational researches*. 2009 Oct 23; 5(20):1-29.
34. Pierce GR, Sarason IG, Sarason BR. General and relationship-based perceptions of social support: Are two constructs better than one?. *Journal of personality and social psychology*. 1991 Dec;61(6):1028.
35. Hosseini Ghadamgahi J, Dejkam M, Bayanzadeh SA, Phaze A. The quality of relationship, stress and coping strategy in patients with coronary heart disease. *Iranian journal of psychiatry and clinical psychology*. 1998;4(1):14-25.
36. Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. *Journal of personality and social psychology*. 1992 Sep;63(3):452.
37. Samani S. Study of Reliability and Validity of the Buss and Perry's Aggression Questionnaire. *IJPCP* 2008; 13 (4) :359-365
38. Mehrabian, A., & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of Personality*, 40, 525–543.
39. Khodabakhsh MR, Besharat MA. Mediation effect of narcissism on the relationship between emotional intelligence and the quality of interpersonal relationships. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2011 Jan 1;30:907-11.
40. Rostami H, Zeinali S, Sadeghi S, Zonouzi E. The Relationship Between Attachment Style and Interpersonal Relationship With the Mediating Role of Moral Identity. *Health, Spirituality & Medical Ethics Journal*. 2022 Sep 1;9(3).